

Nr 106.

Ankom till riksdagens kansli den 21 april 1937 kl. 3 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställning
angående stat för skeppsgosseskolan m. m.*

(1:a avd.)

I propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1937/1938 hade Kungl. Maj:t under fjärde huvudtiteln, sjöförsvarets avlöningsanslag, rubrikerna »A. Avlöningsförmåner, upptagna i vederbörliga stater. II. Undervisningsverken. Staten för skeppsgosseskolan», föreslagit riksdagen att i avvaktan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, för skeppsgosseskolan för budgetåret 1937/1938 beräkna ett belopp av 55,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t uti en den 5 mars 1937 dagtecknad proposition (nr 192), under återopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels besluta, att förste läraren vid skeppsgosseskolan i Marstrand J. Andersson skall från och med den 1 juli 1937 överföras till allmänna indragningsstaten med rätt till åtnjutande av avlöning, som av Kungl. Maj:t bestämmes i enlighet med i berörda statsrådsprotokoll angivna, av statskontoret förordade grunder;

dels fastställa vid samma statsrådsprotokoll fogat förslag till stat för skeppsgosseskolan, att tillämpas under budgetåret 1937/1938;

dels ock å riksstaten för budgetåret 1937/1938 under fjärde huvudtiteln, sjöförsvaret, rubriken »Avlöning, rekrytering, resekostnader m. m.» till särskilda ersättningar åt vissa lärare vid nedlagda skeppsgosseskolan i Marstrand anvisa ett förslagsanslag av 7,000 kronor.

Utbildningen av skeppsgossar bedrives sedan åtskilliga år tillbaka vid skeppsgosseskolorna i Karlskrona och Marstrand.

I den för skeppsgosseskolorna gällande staten, som för innevarande budgetår slutar å ett belopp av 55,800 kronor, finnas upptagna 1 rektor, 5 ordinarie och 3 extra ordinarie ämneslärare vid skolan i Karlskrona samt 3 ordinarie och 2 extra ordinarie ämneslärare vid skolan i Marstrand.

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t i statsrådet av 1936 års försvarsproposition anförde föredragande departementschefen i fråga om skeppsgosseinstitutionen, bland annat, att några nya skeppsgossar icke borde antagas efter den 1 juli 1937. Så snart sammanlagda antalet skeppsgossar nedgått därhän, att samtliga kunde förläggas till kåren i Karlskrona, syntes överflyttning från Marstrandskåren till Karlskronakåren böra ske och alltså förstnämnda kår

i första hand böra avvecklas. Med karlskrivningen av skeppsgossar i april 1939 skulle även kåren i Karlskrona upphöra. På grund av den förutsatta avvecklingen av skeppsgosseinstitutionen bleve det erforderligt att överföra den i staten för skeppsgosseskolorna upptagna ordinarie lärarpersonalen till övergångsstat. Med hänsyn till att ifrågavarande personal vore pliktig att låta sig förflyttas till annan befattning inom undervisningsväsendet syntes de med en avveckling av skeppsgosseskolorna förbundna övergångskostnaderna icke behöva åsamka statsverket kostnader av större betydelse, i alla händelser icke vid en jämförelse med de ekonomiska och andra fördelar som vunnes genom en avveckling av skeppsgosseinstitutionen. Intill dess en förflyttning till annan plats inom undervisningsväsendet kunde ske, borde emellertid lärarpersonalen, på samma sätt som år 1925 förutsattes beträffande övertalig civil personal vid flottan, åtnjuta nuvarande löneförmåner samt bibehållas i tjänst i den mån lämplig sådan kunde beredas inom försvarsväsendet.

Riksdagens särskilda utskott, som anslöt sig till Kungl. Maj:ts förslag om indragning av skeppsgossekåren, uttalade, att de vid skeppsgosseskolorna anställda ordinarie lärare, vilka icke erhöles annan statlig tjänst, borde överföras till övergångsstat enligt de närmare villkor, som det syntes böra få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma. Häremot hade riksdagen intet att erinra.

I skrivelse den 17 juli 1936 har *chefen för marinstaben* framhållit, bland annat, att efter karlskrivningen av skeppsgossar våren 1937 antalet skeppsgossar i Marstrand icke komme att vara större än att de kunde inrymmas i skeppsgossekasernen i Karlskrona. Vad lokalfrågan beträffade, kunde därför en överflyttning till Karlskrona av skeppsgossarna i Marstrand utan olägenhet ske redan vid nämnda tidpunkt. Chefen för marinstaben framhöll därjämte, att den vid skeppsgosseskolan i Marstrand tjänstgörande lärarpersonalen syntes — i den mån densamma icke kunde bliva erforderlig för undervisning vid skeppsgosseskolan i Karlskrona — bliva övertalig från och med avslutandet av läsåret 1936—1937.

I sin skrivelse den 10 september 1936 angående sjöförsvarets medelsbehov för budgetåret 1937/1938 har *marinförvaltningen* anført, att enligt upplysning från stationsbefälhavaren vid Karlskrona örlogsstation en av de fem ordinarie ämneslärarna vid skeppsgosseskolan i Karlskrona avlidit samt att dennes tjänst med hänsyn till 1936 års försvarsbeslut om skeppsgossekårens indragning icke återbesatts med ordinarie innehavare. Antalet ordinarie ämneslärare skulle sålunda för nästkommande budgetår endast vara fyra, varemot antalet extra ordinarie ämneslärare i stället borde ökas från tre till fyra. I fråga om de ordinarie lärarna vid skolan i Marstrand förutsatte marinförvaltningen, att efter denna skolas upphörande desamma bereddes stadigvarande tjänst inom annan gren av undervisningsväsendet eller överflyttades på övergångsstat.

Över chefens för marinstaben förenämnda skrivelse har *skolöverstyrelsen* den 20 november 1936 avgivit utlåtande.

Härvid uttalade skolöverstyrelsen beträffande de ordinarie ämneslärarna vid skeppsgosseskolan i Marstrand, att det givetvis för statsverket vore förmånligast, därest de vid skolans nedläggande kunde förflyttas till annan tjänst inom undervisningsväsendet, vilket de jämlikt kungörelsen den 28 juni 1918 vore skyldiga att underkasta sig.

Vad förste läraren Andersson beträffade, syntes det emellertid överstyrelsen som om förflyttning icke gärna kunde ifrågasättas. Andersson komme nämligen vid skolans nedläggande att hava fyllt 62 år och för honom återstode då endast tre år till inträde i pensionsåldern. Överstyrelsen föreslog därför, att Andersson vid skeppsgosseskolans upphörande överfördes antingen på indragningsstat eller ock å övergångsstat. — Vad åter anginge de båda övriga ordinarie ämneslärarna Palmgren och Landin ansåg sig överstyrelsen icke böra förorda, att ifrågavarande lärare förflyttades till någon annan under överstyrelsens inseende stående undervisningsanstalt. Såvida icke heller möjlighet förefunnes att giva dem annan befattning, syntes det överstyrelsen lämpligast, att Palmgren och Landin överfördes på övergångsstat med skyldighet för dem att träda i tjänstgöring, därest för dem lämplig sådan framdeles komme att yppa sig. Då samtliga tre ordinarie lärare vid skeppsgosseskolan nu måste lämna sin tjänst utan egen förskyllan, syntes det överstyrelsen rättvist, att de för framtiden finge behålla sina nuvarande löneförmåner.

Beträffande de båda extra ordinarie ämneslärarna vid Marstrandsskolan, Renström och Johansson, framhöll skolöverstyrelsen, att — såvitt överstyrelsen hade sig bekant — visserligen ingen rätt till förflyttning eller ersättning för dem föreläge, när skolan komme att indragas, men att överstyrelsen dock funne det med billighet överensstämmande, att staten på något sätt även bringade dessa lärare lindring i det svåra läge, vari de nu utan egen förskyllan råkat. Båda hade nämligen under relativt lång tid tjänstgjort vid skolan och hade med visst fog ansett sig kunna påräkna fortsatt tjänstgöring vid densamma.

I fråga om Renström föreslog skolöverstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte av riksdagen utverka pension åt honom. Beträffande Johansson ansåg sig överstyrelsen böra förorda, att denne åtminstone under viss begränsad tid överfördes på övergångsstat för att bereda honom tillfälle att meritera sig för av honom åstundade lärarbefattningar vid högre folkskola eller folkskola eller att söka sig annan avlönad tjänst.

Slutligen har statskontoret i utlåtande i ärendet den 8 februari 1937 anført, bland annat, att ämbetsverket i likhet med skolöverstyrelsen ansåge förflyttningsskyldighet till annan tjänst inom undervisningsväsendet icke böra ifrågasättas för förste läraren Andersson. Med hänsyn därtill ävensom till svårigheten att finna en för honom passande tjänstgöring syntes emellertid Andersson icke böra uppföras å övergångsstat, vilket förutsatte tjänstgörings- och förflyttningsskyldighet, utan överföras till allmänna indragningsstaten.

Då, såvitt framginge av skolöverstyrelsens förenämnda utlåtande, de återstående båda ordinarie ämneslärarna, Palmgren och Landin, icke lämpligen

kunde beredas stadigvarande anställning vid annan statlig undervisningsanstalt, syntes de ämbetsverket böra uppföras å övergångsstat.

Såsom av marinförvaltningens förenämnda skrivelse den 10 september 1936 framginge, hade en av de ordinarie lärarna vid skolan i Karlskrona avlidit, till följd varav utökning av lärarkrafterna där vore erforderlig. Då detta ökade lärarbehov kunde fyllas genom förflyttning till sagda skola av en av de två lärare, varom nu vore fråga, samt lärarna själva gjort framställning om dylik förflyttning, ansåge sig statskontoret böra förorda densamma. Kostnaderna för flyttningssättning och dylikt, vilka för en lärare knappast kunde tänkas överstiga 1,000 kronor, måste anses ringa i förhållande till den inbesparing av avlöningsmedel, som därigenom vunnes. Statskontoret förutsatte jämväl, att även den andre av de båda lärarna förflyttades till skolan i Karlskrona, därest det ur ekonomisk synpunkt funnes fördelaktigt.

I fråga om extra ordinarie ämnesläraren Renström har statskontoret framlagt förslag om viss ersättning åt honom. Vidkommande extra ordinarie ämnesläraren Johansson har statskontoret, som ansett, att denne befattningshavares överförande på övergångs- eller indragningsstat icke borde ifrågakomma, funnit billighetsskäl tala för att någon ersättning tillerkändes honom, därest han icke kunde beredas anställning vid skolan i Karlskrona eller annan statlig tjänst.

Departementschefen har för egen del i ärendet anfört följande:

Såsom jag i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag förordat torde skeppsgosseinstitutionen böra avvecklas i enlighet med 1936 års försvarsbeslut. Detta innebär, att några nya skeppsgossar icke skola antagas efter den 1 juli 1937, samt att, så snart sammanlagda antalet skeppsgossar nedgått därhän, att samtliga kunna förläggas till kåren i Karlskrona, överflyttning från Marstrandskåren till Karlskronakåren bör äga rum. Marstrandskåren skall sålunda i första hand avvecklas. Med karlskrivningen av skeppsgossar i april 1939 skall även kåren i Karlskrona upphöra.

Av det förestående inhämtas, att antalet skeppsgossar i Marstrand efter karlskrivningen nästinstundande april icke kommer att bli större än att samtliga kunna inrymmas i skeppsgossekasernen i Karlskrona. Överflyttningen till Karlskrona av skeppsgossarna i Marstrand torde därför böra ske innevarande vår. Den vid skeppsgosseskolan i Marstrand nu anställda lärarpersonalen kommer sålunda att bli överflödig därstädes med utgången av läsåret 1936/1937.

Enligt grunderna för 1936 års försvarsbeslut skola vid skeppsgosseskolorna anställda ordinarie ämneslärare, vilka icke erhålla annan statlig tjänst, överföras till övergångsstat i enlighet med de närmare villkor, som det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma.

Såsom av det föregående inhämtas har frågan om den vid skeppsgosseskolan i Marstrand anställda ämneslärarpersonalens framtida anställnings- och avlöningsförhållanden varit föremål för ingående prövning av, bland andra myndigheter, skolöverstyrelsen och statskontoret.

Vad först beträffar de tre ordinarie ämneslärarna torde, i enlighet med vad statskontoret föreslagit, förste läraren Andersson, med hänsyn därtill att han innevarande år uppnår en så pass hög levnadsålder som 62 år, böra från och

med den 1 juli 1937 överförs till allmänna indragningsstaten; och torde det — i likhet med vad förhållandet var vid överförandet till allmänna indragningsstaten år 1923 av vissa skeppsgosselärare — få ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa de avlöningsförmåner, som skola tillkomma Andersson under den tid, han är uppförd å indragningsstaten. Härvid torde vad statskontoret därutinnan föreslagit böra vinna beaktande.

De båda övriga ordinarie ämneslärarna, Palmgren och Landin, torde från och med den 1 juli 1937 böra överföras till övergångsstat och därvid äga bibehålla dem vid överföringen tillkommande avlöningsförmåner.

I sitt förenämnda utlåtande har statskontoret föreslagit, att Palmgren och Landin skulle efter överföringen till övergångsstat förflyttas till skeppsgosseskolan i Karlskrona, där för närvarande en ordinarie ämneslärarbefattning efter inträffat dödsfall hålles vakant. Ehuru jag tidigare — såsom framgår av uttalande i årets statsverksproposition, sid. 145 — i frågans dåvarande läge närmast ställde mig avvisande mot dylik förflyttning, har jag, efter att hava tagit del av den nu förebragta utredningen, kommit till en annan uppfattning härutinnan. Den korta tid, som skolan i Karlskrona i fortsättningen kommer att vara i verksamhet, samt kostnaderna för beredande av flyttningsersättning åt lärarna ifråga tala visserligen mot en förflyttning till Karlskrona. Men å andra sidan föreligger onekligen åtskilliga skäl för en dylik förflyttning. Oaktat såväl Palmgren som Landin enligt av Kungl. Maj:t den 5 februari 1937 meddelade resolutioner erhållit medgivande att — utan hinder därav att de icke fyllt härför stadgade villkor — antagas till lärare vid högre folkskola, torde — enligt vad skolöverstyrelsen i utlåtande den 12 januari 1937 över de ansökningar, som legat till grund för omförmälda resolutioner, uttalat — möjligheten för dem att överhuvudtaget kunna draga fördel av ifrågavarande medgivande säkerligen vara mycket inskränkt. Då de vidare — enligt av riksdagen godkända grunder — icke äro skyldiga att underkasta sig förflyttning till statlig befattning utom undervisningsväsendet, torde det kunna befaras, att staten, därest den förflyttning till Karlskrona, som statskontoret förordat och vederbörande lärare själva förklarat sig önska, icke kommer till stånd, nödgas avlöna dem under de närmaste åren utan att hava någon som helst nytta därav. Jag finner mig därför böra förorda, att de båda nu ifrågavarande lärarna avses för tjänstgöring vid skeppsgosseskolan i Karlskrona, den ene i ersättning för den nu vakanta ordinarie ämneslärarbefattningen, vilken därmed kan ur staten utgå, och den andre i stället för en av de nuvarande extra ordinarie ämneslärarna, i följd varav antalet dylika befattningar å staten kan minskas till två. Genom en sådan anordning skulle vinnas — förutom att ifrågavarande väl beprövade lärarkrafter bliva utnyttjade ännu någon tid — att de från Marstrand överflyttade skeppsgossarna finge behålla ett par av sina nuvarande lärare, vilket torde få anses vara av viss betydelse för kontinuiteten inom undervisningen. I enlighet med statskontorets förslag torde dessa båda lärarbefattningar böra uppföras under särskild rubrik å den från och med nästkommande budgetår för samtliga skeppsgossar gemensamma skeppsgosseskolans stat. I staten torde vidare böra intagas anmärkning därom, att därest ordinarie ämneslärare avgår, i hans ställe må anställas en extra ordinarie ämneslärare.

På sätt i årets statsverksproposition, sid. 145, föreslagits torde i nämnda stat böra beräknas särskilda medel, förslagsvis 250 kronor, för beredande av ersättning åt vikarierande ämneslärare. Övriga anslagsposter i staten torde böra upptagas i enlighet med marinförvaltningens i dess förberörda skrivelse upptagna förslag.

I enlighet med det sagda har jag låtit uppgöra förslag till stat för skeppsgosseskolan, vilken stat slutar å ett belopp av 35,740 kronor (se Bil. nr 1). Denna stat torde böra föreläggas riksdagen för godkännande.

Vad därefter beträffar de båda extra ordinarie ämneslärarna vid skeppsgosseskolan i Marstrand torde — på sätt av statskontoret föreslagits — Renström böra från och med den 1 juli 1937 och intill uppnåendet den 23 mars 1938 av en levnadsålder, som berättigar honom till uppskjuten tjänstepension, komma i åtnjutande av ersättning med, för helt år räknat, $\frac{2}{3}$ av vad han vid tiden för anställningens upphörande uppbär i arvode jämte tillfällig löneförbättring, $(2,600 + 450 =) 3,050$ kronor, eller sålunda 2,033 kronor, varå dyrtidstillägg torde böra få tillgodonjutas enligt vanliga grunder, samt Johansson — likaledes i enlighet med statskontorets förslag — vid avgången från innehavande befattning undfå en ersättning i ett för allt med 5,000 kronor. För gäldande av ifrågavarande ersättningar torde i riksstaten under fjärde huvudtiteln, sjöförsvaret, rubriken »Avlöning, rekrytering, resekostnader m. m.» böra under benämningen »Särskilda ersättningar åt vissa lärare vid nedlagda skeppsgosseskolan i Marstrand» för budgetåret 1937/1938 uppföras ett särskilt förslagsanslag å 7,000 kronor. Stat för detta anslag torde i sinom tid få fastställas av Kungl. Maj:t.

Utskottet.

Kungl. Maj:ts förslag har icke givit utskottet anledning till erinran.
Utskottet hemställer,

att riksdagen må

a) besluta, att förste läraren vid skeppsgosseskolan i Marstrand J. Andersson skall från och med den 1 juli 1937 överföras till allmänna indragningsstaten med rätt till åtnjutande av avlöning, som av Kungl. Maj:t bestämmes i enlighet med i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 5 mars 1937 angivna, av statskontoret förordade grunder;

b) fastställa vid ovannämnda statsrådsprotokoll fogade förslag till stat för skeppsgosseskolan, att tillämpas under budgetåret 1937/1938;

c) å riksstaten för budgetåret 1937/1938 under fjärde huvudtiteln, sjöförsvaret, rubriken »Avlöning, rekrytering, resekostnader m. m.» till särskilda ersättningar åt vissa lärare vid nedlagda skeppsgosseskolan i Marstrand anvisa ett förslagsanslag av 7,000 kronor.

Stockholm den 20 april 1937.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Närvarande: Se under utlåtandet nr 104.
